

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Валентина Радкевич,

доктор педагогічних наук, професор, академік
Національної академії педагогічних наук України,
директор Інституту професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-9233-5718>

Анотація. Висвітлено тенденції публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. Розкрито зміст програм публічно-приватного партнерства, реалізація яких забезпечує підвищення якості та доступності професійної освіти і навчання, розвиток інновацій, фінансування навчальних програм, налагодження співпраці між навчальними закладами, державними, приватними та громадськими організаціями тощо. Сформульовано рекомендації щодо використання прогресивних ідей європейського досвіду в розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в Україні.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, тенденції, професійна освіта і навчання, Європейський Союз, програми, проекти.

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS IN THE FIELD OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING IN THE EUROPEAN UNION: CURRENT TRENDS

Valentyna Radkevych

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Director of the Institute of Vocational Education
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Abstract: This article discusses the trends in public-private partnerships for vocational education and training in the European Union (EU). It outlines the content of public-private partnership programs, which focus on improving the quality and accessibility of vocational education and training, promoting innovation, financing training programs, and fostering cooperation between educational institutions, public, private, and non-profit organizations. The article provides recommendations for utilizing progressive ideas from the EU's experience to develop public-private partnerships for vocational education and training in Ukraine.

Keywords: public-private partnership, vocational education and training, trends, European Union, programs, projects.

Публічно-приватне партнерство (ППП) у сфері професійної освіти і навчання (ПОН) в країнах Європейського Союзу (ЄС) є важливим

інструментом підвищення її якості та ефективності. У більшості країн ЄС розвиток ППП у сфері ПОН відбувається на основі залучення до партнерства не тільки державного і приватного секторів, але й громадських організацій, профспілок, університетів та інших заінтересованих сторін. Означена тенденція відображається у створенні на засадах ППП освітньо-виробничих структур для професійної підготовки фахівців. Наприклад, у Франції для цього сформована мережа центрів компетенцій (2021) як інноваційних платформ, що об'єднують університети, підприємства, професійні школи та інші структури. Метою їх діяльності є розвиток кваліфікацій, розроблення та впровадження нових програм професійної підготовки фахівців, орієнтованих на формування практичних навичок і компетенцій, актуальних на ринку праці. Для професійної підготовки фахівців на рівні вищої професійної освіти у Греції функціонує програма «Vocational Education and Training – VET» (2021), яка заснована на взаємодії між державними і приватними організаціями. Партнерству між представниками промисловості та академічної громадськості у Фінляндії сприяє програма «Трансфер технологій» (2021), що допомагає бізнес-структурам отримувати доступ до нових технологій та інновацій, розроблених в університетах і науково-дослідних центрах, впроваджувати їх у свою діяльність, у тому числі й професійну підготовку фахівців. В Угорщині ППП у сфері ПОН підтримується заходами щодо розвитку інноваційних кластерів, які об'єднують в собі наукові установи, бізнес і державні структури з метою створення сприятливого середовища для розвитку нових технологій та інноваційних проєктів. Такі кластери функціонують переважно у сферах: інформаційні технології, медицина, енергетика та ін.

Важливою тенденцією розвитку ППП у сфері ПОН в країнах ЄС є *підвищення якості професійного навчання на основі допомоги приватних компаній у забезпеченні навчальних закладів новітнім обладнанням і технологіями*. Прикладом сталості цієї тенденції є успішна реалізація в Данії програми «Партнерство для якості» (Partnerskab for Kvalitet) (2010), яка була запущена для забезпечення взаємодії між навчальними закладами та приватним сектором у розробленні та реалізації навчальних програм. Означена програма надає фінансову та технічну підтримку студентам для стажування й організації різних видів практик. Окрім того, програма спрямована на отримання студентами практичного досвіду та нових професійних знань, що відповідають потребам ринку праці. Своєю високою якістю, гнучкістю та доступністю відома шведська система ПОН. У цій країні діє ряд програм, ініціатив та структур, спрямованих на розвиток ППП у системі ПОН. Йдеться про інституції, які забезпечують: підтримку працівників та підприємств у пошуку підходящих кандидатур для роботи, а також відповідних робочих місць (Служба зайнятості); розроблення та впровадження освітніх стандартів і програм (Національне агентство з освіти); розвиток ПОН в місцевих громадах (Асоціація місцевих органів влади і

регіонів); підготовку кваліфікованих фахівців та розвиток ПОН (Асоціація випускників інженерних спеціальностей); надання допомоги студентам у кар'єрному розвитку та консультуванні з вибору професій (Центри кар'єрного консультування); реалізацію політики регіонального розвитку, залучення інвестицій, підтримку підприємництва та розв'язання соціально-економічних проблем в регіонах, реалізацію проєктів з розвитку бізнесу та створення нових робочих місць в регіонах (Агентства регіонального розвитку). У Швеції партнерство між професійними школами та промисловістю реалізуються на основі програми «Learning for Working Life» (2017) для підвищення якості ПОН через залучення до процесу навчання приватного сектора. Згідно з програмою в рамках ППП забезпечується навчання студентів на робочому місці, подальше стажування та додаткова освіта.

Провідною тенденцією розвитку ППП у сфері ПОН в країнах ЄС є *розвиток інновацій*. Йдеться про сприяння ППП у створенні нових можливостей для спільної діяльності представників державного і приватного секторів на основі використання сучасних технологій, розроблення нових продуктів та послуг. Для цього в Австрії слугує створена у 2004 р. програма «Лідерство в технологіях» (Technologie-Leadership). Програма спрямована на розроблення нових технологій та забезпечення навчання студентів у сфері інженерії й технологій. Вона створена спільно з приватними компаніями Siemens, Inficon й AVL, які надають фінансову підтримку та можливості для організації практики студентів в умовах виробництва. Це допомагає підвищенню рівня засвоєння ними теоретичних знань і вмінь, затребуваних ринком праці. Взаємодія між високотехнологічними підприємствами, університетами, дослідницькими центрами та професійними школами у Франції відбувається в рамках функціонування програми «Створення промислових підприємств для формування кваліфікацій» (2021). Її метою є розвиток інноваційних технологій, розроблення нових освітніх програм, а також навчальних курсів для розвитку професійних кваліфікацій. Подібна ініціатива «Професійна освіта на замовлення» (Vocational Education on Demand, 2021) існує і в Нідерландах. Вона сприяє налагодженню ППП у ПОН шляхом розвитку технологій і досліджень з урахуванням потреб ринку праці. Ця ініціатива дає змогу також розробляти нові програми навчання, зокрема на замовлення підприємств та інших роботодавців. З метою розвитку технологічних стартапів у сфері ПОН в Італії започаткована програма «TechPeaks» (2023). Її реалізація дає змогу підприємствам отримувати фінансову та консультаційну підтримку від уряду і приватних інвесторів для стимулювання інноваційних проєктів у сфері ПОН.

Актуальною є тенденція щодо *збільшення фінансування ПОН коштом інвестицій приватного сектора через ППП*. У країнах ЄС держава надає фінансову підтримку розвитку ППП у сфері ПОН. Навчальні заклади отримують додаткові кошти для створення нових навчальних програм професійної підготовки фахівців, забезпечення доступності навчання для всіх

категорій студентів. Окрім того, ППП допомагає зменшити витрати на професійне навчання, оскільки приватні компанії можуть забезпечити додаткове фінансування та матеріальну підтримку для реалізації навчальних програм. Це дає змогу забезпечити адаптацію змісту навчання до потреб ринку праці; створити робочі місця для стажування та виробничої практики студентів з метою отримання ними практичного досвіду і знань про нові технології. Наприклад, у системі ПОН Франції існує програма «Контракти на професійну адаптацію» (2021), яка є формою ППП між державою та підприємствами. Ця програма забезпечує фінансову підтримку осіб, які здобувають ПОН з метою отримання необхідних компетенцій і розвитку професійної кар'єри. Крім того, в Німеччині діє програма «Initiative for Vocational Education and Training (Bildungsketten)» (2023). Її метою є покращення якості ПОН та підвищення доступності для різних соціальних груп. Згідно з цією програмою проводяться заходи з підвищення якості викладання, а також надається фінансове та інформаційне забезпечення навчання студентів. У Словенії для розвитку ППП у сфері ПОН функціонує спеціальна програма щодо надання стипендій студентам, які оволодівають рідкісними професіями, що потребують більш ґрунтовної підготовки і підвищеного рівня кваліфікації. Подібна програма існує і в Литві «Project for the improvement of Vocational Training Quality» (2021). Вона забезпечує фінансування професійних навчальних закладів коштом державного бюджету та приватних інвесторів з метою підвищення якості ПОН.

Поширеною тенденцією розвитку ППП у сфері ПОН в країнах ЄС є збільшення кількості навчальних програм, які відповідають потребам ринку праці та дають змогу студентам отримувати практичний досвід у реальних умовах промислових підприємств або сфери обслуговування тощо. Зокрема в Австрії навчальні програми розробляються спільно державними та приватними партнерами, що уможливорює адаптування змісту навчання до потреб ринку праці, забезпечення доступності та отримання студентами досвіду професійної діяльності. У розробленні та реалізації навчальних програм у сфері ПОН в Данії, Фінляндії, Естонії, Литві, Чехії та інших країнах беруть активну участь бізнес-структури, що допомагають організовувати стажування студентів на робочих місцях. Державні структури забезпечують розроблення національних стандартів у сфері ПОН, надають фінансову й інфраструктурну підтримку та здійснюють контроль якості навчання. У Словаччині представники державного і приватного секторів співпрацюють з питань розроблення спеціалізованих програм навчання. Однією з ініціатив розвитку ППП є програма «Dual Education» (2021), що сприяє залученню студентів до професійного навчання в компаніях та інших організаціях. Ця програма дає змогу поєднати теоретичні знання з практичним досвідом у виробничому середовищі, що, в кінцевому підсумку, дає змогу студентам отримати досвід роботи в певній галузі та теоретичні знання в навчальних закладах. Означена проблема широко поширена в Німеччині, Австрії, Швейцарії, Італії, Данії, Словенії та ін.

На основі викладеного можна зробити висновок, що ППП у сфері ПОН в країнах ЄС дає змогу досягати більшої ефективності професійної підготовки кваліфікованих робітників та їх працевлаштування на ринку праці. Водночас кожна країна ЄС розробляє власні проекти, програми, ініціативи, спрямовані на розвиток ПОН, на основі розвитку співпраці між навчальними закладами та підприємствами, що є важливим у забезпеченні економічної та соціальної стабільності країн ЄС.

Досвід ППП у країнах ЄС доцільно використовувати у розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у сфері професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) в Україні шляхом:

- формування державної політики, яка б сприяла підтримці і розвитку ДПП в системі П(ПТ)О. Це передбачає запровадження програм фінансування та державних стимулів для підприємств, які співпрацюють із закладами П(ПТ)О;
- розширення можливостей для підприємств співпрацювати із закладами П(ПТ)О. Йдеться про збільшення кількості годин на практику та стажування, кількості спільних проектів і заходів;
- розвиток інфраструктури, яка б сприяла розвитку ДПП в системі П(ПТ)О. Це передбачає створення центрів компетенцій/професійної компетентності/інновацій, які б об'єднували державний і приватний сектор, підприємства, заклади П(ПТ)О, наукові установи, громадські об'єднання та інші сторони партнерства;
- залучення широкого кола заінтересованих сторін ДПП, включаючи представників влади, роботодавців, бізнесу, громадськості, педагогічних працівників і студентів, до розроблення проектів ДПП у сфері П(ПТ)О;
- забезпечення взаємодії усіх сторін ДПП із закладами П(ПТ)О на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях з метою обміну досвідом та створення спільних проектів і програм ДПП.

Список посилань

Ministry of National Education, Youth and Sports. (2021). *Competency centers*. <https://www.education.gouv.fr/en/competency-centers-2567>

Ministry of Education and Religions. Affairs. (2021). *Vocational Education and Training (VET)*. <https://www.minedu.gov.gr/vocational-education-and-training-vet/>

European Commission. (2021). *Technology transfer*. https://ec.europa.eu/info/presearch-and-innovation/funding/funding-opportunities/technology-transfer_en

Partnerskab for Kvalitet. (2010). Ministry of Education and Research. <https://ufm.dk/en/education-and-institutions/vocational-education-and-training/partnership-for-quality-vet>

Ministry of Education and Culture. (2017). *Learning for working life*. <https://www.minedu.fi/en/learning-for-working-life>

Ministry of Economy, Finance and Recovery. (2021). *The competitiveness clusters policy*. <https://www.economie.gouv.fr/competitiveness-clusters-policy>

European Training Foundation. (2021). *Skills matching and anticipation in the Netherlands*. <https://www.etf.europa.eu/en/country/netherlands/training/professional-qualification-programmes>

TechPeaks. (n.d.). Retrieved March 22, 2023. <https://techpeaks.eu>

Ministry of Labor, Employment and Integration. (2021). *Professional adaptation contracts*. <https://travail-emploi.gouv.fr/formation-professionnelle/evoluer-professionnellement/article/contrats-d-adaptation-professionnelle>

BMB F. (n.d.). *Initiative for Vocational Education and Training (Bildungsketten)*. Federal Ministry of Education and Research. Retrieved March 14, 2023. www.bmbf.de/en/initiative-for-vocational-education-and-training-bildungsketten-251.html

European Commission. (2021). *Vocational Education and training in Lithuania*. <https://ec.europa.eu/edu/education/resources-and-tools/european-centre-for-the-development-of-vocational-training-vet-intranet-vet-research-and-policy-institute/panorama-vet/panorama-63/vocational-education-and-training-lithuaniaen>

Smith, J. (2021). *Dual Education: A successful approach to vocational education and training*. European Training Foundation. <https://www.etf.europa.eu/en/blog/dual-education-successful-approach-vocational-education-and-training>